

УДК 32:005.574

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v056.2025.41>**К. Ю. Примаков**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6143-8474>

кандидат юридичних наук,

докторант кафедри політології,

соціології та публічного управління

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

## ПОЛІТИЧНА МЕДІАЦІЯ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ У ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

**Постановка проблеми.** Серед альтернативних способів урегулювання спорів (конфліктів) особливе місце посідає медіація, яка активно розвивається та набирає популярності. В умовах післявоєнного розвитку українського суспільства особливої актуальності набуває переосмислення публічної політики крізь призму людиноцентризму, що зумовлює потребу в подальшому поширенні практик медіації. Держава, що визнає людину найвищою соціальною цінністю, зобов'язана формувати свої інститути та політичні практики на засадах соціальної справедливості, довіри й поваги до гідності громадянина. Саме людиноцентричний підхід є методологічною основою побудови стійкої системи державного управління, здатної забезпечити не лише ефективність управлінських рішень, а й суспільний консенсус у складних соціально-політичних умовах [13, с. 39]. Дедалі більшої актуальності набувають позаправові інструменти відновлення довіри, зокрема інституціоналізація медіації та діалогу як складників демократичного врядування. Такі практики дають змогу враховувати багатовимірність конфліктів, підтримуючи горизонтальні зв'язки між громадянами, що особливо важливо в процесі післяконфліктної трансформації. Сьогодні політична медіація розглядається як один із найперспективніших інструментів досягнення консенсусу, запобігання конфліктам і забезпечення сталого розвитку політичної системи, як інноваційного механізму врегулювання політичних процесів і забезпечення інституційної стабільності держави.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання теоретичних і практичних аспектів політичної медіації розглянуто у роботах М. Вариводи та Н. Романа [2], А. Француза і Д. Зубка [12], які досліджують сутність політичного посередництва, його інституційні механізми та перспективи розвитку в Україні. О. Кармаза [5] та Д. Лікарчук [6] висвітлюють медіацію як спосіб альтернативного врегулювання спорів і політичних конфліктів,

а О. Чепік-Трегубенко [13] акцентує на специфіці медіації в умовах воєнного стану та напругах її розвитку. У своєму дослідженні О. Сегіна та С. Антонова [11] підкреслюють, що інституційне впровадження медіації у громадах сприяє мирному врегулюванню конфліктів та зміцненню громадянського суспільства. Водночас І. Басова [1] розглядає медіацію в умовах воєнного стану як ефективний інструмент зменшення соціально-політичної напруги. Теоретико-методологічні підстави дослідження медіації в публічному управлінні аналізують В. Лисий та О. Іваній [7], В. Волошин та У. Мустафаєва [3] та ін.

Питання ролі політичної медіації у розв'язанні воєнних конфліктів та економічних спорів висвітлює І. Патлашинська [8]. Онлайн-медіацію та посередництво як альтернативні способи врегулювання спорів досліджує М. Розумна [10]. На актуалізації медіації в умовах воєнних подій на сході України наголошує А. Цейтліна, підкреслюючи необхідність розвитку національної системи врегулювання конфліктів [14]. Інституціоналізацію медіації в Україні, її сучасний стан та перспективи описують І. Шмаленко, М. Єнін та Л. Мельник [15].

З огляду на проведений аналіз важливого значення набуває розкриття особливостей політичної медіації як дієвий інструмент вирішення конфліктів у публічно-політичній сфері сучасної України, що виникають під час воєнного стану і можуть виникнути у період післявоєнної відбудови.

**Метою статті** є розкриття особливостей вирішення конфліктів у публічно-політичній сфері сучасної України засобами політичної медіації.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У сучасному розумінні медіація є процедурою примирення сторін конфлікту шляхом їхнього вступу у добровільні переговори за участі нейтрального посередника (медіатора). Основною метою такої взаємодії є досягнення взаєморозуміння та ухвалення взаємоприйнятних рішень [9]. По суті, медіація поєднує елементи переговорного процесу, посередництва та досяг-

нення взаємовигідних рішень на основі добровільної участі сторін. Сучасний стан медіації в Україні демонструє значні досягнення. Зокрема, медіація ефективно застосовується в урегулюванні сімейних спорів, захисті прав споживачів та трудових конфліктах. Майбутнє медіації в Україні є перспективним завдяки активним зусиллям із підвищення її значущості та інтеграції в правову систему й суспільну практику.

Застосування медіаційних практик можлива і в політичній сфері – тут вона сприяє формуванню культури діалогу, запобіганню конфліктам і зміцненню національної єдності. У політичній площині медіація виконує надважливу функцію – посередництво у врегулюванні суперечностей між політичними суб'єктами, державами чи суспільними групами. Вона сприяє налагодженню комунікації між протилежними політичними силами, запобігає загостренню протистояння, формує основу для досягнення консенсусу та стабільності.

У добу глобалізації політична медіація є не лише механізмом розв'язання окремих конфліктів, а й інструментом підтримання міжнародної та внутрішньої безпеки. Вона дає змогу мінімізувати ризики політичної дестабілізації, забезпечити мирне узгодження інтересів різних сторін і створити передумови для національної консолідації. Проте політична медіація є не лише зовнішньополітичним, а й національним інструментом консолідації, що забезпечує гармонізацію інтересів у суспільстві, зменшує рівень напруги та створює передумови для стабільного розвитку.

Сучасний процес політичного посередництва (медіації) характеризується високою гнучкістю та здатністю адаптуватися до особливих потреб і обставин конфлікту. Така адаптивність дає

змогу враховувати унікальні характеристики кожної сторони та конкретної ситуації, що сприяє пошуку найефективніших і взаємовигідних рішень. Крім того, гнучкість медіації передбачає можливість застосування різноманітних методів і практик для досягнення домовленостей, що підвищує шанси на успішне врегулювання конфлікту.

Ефективність політичного посередництва значною мірою залежить від ретельної підготовки та планування. Медіатор або група медіаторів повинні детально ознайомитися з історією конфлікту, його причинами та позиціями сторін, аби розробити ефективну стратегію переговорів. Підготовка передбачає збирання необхідної інформації, аналіз конфліктної ситуації та прогнозування можливих сценаріїв розвитку подій. Крім того, важливо проводити постійний моніторинг виконання домовленостей та оцінювання результатів переговорного процесу, що сприяє своєчасному виявленню проблем та вживанню заходів для їхнього розв'язання [2, р. 215].

У деяких випадках для підвищення ефективності політичного посередництва може виникати потреба у залученні зовнішніх експертів, міжнародних організацій або держав. Міжнародна та дипломатична підтримка стимулює сторони до участі у переговорах і сприяє досягненню стійких результатів.

Політична медіація відрізняється від інших видів посередництва особливою складністю та високими вимогами до учасників. Вона передбачає не лише вирішення конфліктів, а й формування стабільних відносин між сторонами під впливом значного соціального та політичного тиску. У таблиці 1 наведено основні особливості політичної медіації, що визначають її ефективність та роль у зміцненні національної єдності.

Таблиця 1

## Особливості політичної медіації та її переваги

| Особливість                              | Суть та значення                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Соціальна значущість політичних відносин | Політичні переговори привертають значну увагу громадськості та зазвичай супроводжуються високим соціальним тиском на сторони, що вимагає від медіатора особливої обережності та дипломатичності                                                                                                  |
| Високі вимоги до медіатора               | Медіатор повинен не лише володіти стандартними професійними навичками, а й демонструвати дипломатичну майстерність, враховувати традиції політичного середовища та реагувати на динаміку переговорів                                                                                             |
| Нейтральність та гнучкість               | Дотримання нейтральності є основним, а в політичному контексті – критично важливим. Медіатор має швидко адаптуватися до змін, застосовувати гнучкі стратегії та практики відповідно до поточної ситуації                                                                                         |
| Конфіденційність                         | Збереження деталей переговорів у таємниці забезпечує відкритий обмін думками та запобігає ризику політичних або репутаційних втрат для сторін                                                                                                                                                    |
| Стратегічне мислення                     | Медіатор має прогнозувати можливі наслідки рішень та обраних стратегій, враховуючи їхній вплив на політичну стабільність, мир та подальші взаємини між сторонами                                                                                                                                 |
| Переваги медіації                        | Медіація сприяє збереженню відносин між сторонами, дає їм змогу контролювати процес, враховувати формальні та неформальні правила, скорочує час та витрати на врегулювання конфлікту, підвищує ймовірність досягнення взаємоприйнятних рішень, укладення мирних угод і припинення військових дій |

Джерело: узагальнено автором на основі [4, с. 40]

Сьогодні політична mediaція набуває особливої актуальності, оскільки широкий спектр конфліктів, що виникають у соціально-політичному та економічному середовищі, потребує ефективних механізмів врегулювання. У таблиці 2 наведено основні типи конфліктів, з якими стикаються українські громадяни, державні органи та громади під час воєнного стану, та показано роль mediaції у зміцненні національної єдності та запобіганні соціальної напруженості.

Таким чином, аналіз наявних конфліктів і спорів, що виникають унаслідок воєнних дій, виявляє значущу роль політичної mediaції у збереженні національної єдності та стабільності. Впровадження ефективних механізмів mediaції дає можливість своєчасно реагувати на потенційні загострення, запобігати ескалації конфліктів та знижувати навантаження на судову систему, створює умови для конструктивного врегулювання суперечок між внутрішньо переміщеними особами, військовослужбовцями, громадами, політичними партіями та іншими учасниками суспільних процесів.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямку. Таким чином, політична mediaція є невіддільним інструментом забезпечення соціальної стабільності, зміцнення довіри до

державних і громадських інституцій та формування ефективного механізму мирного врегулювання конфліктів, в т.ч. в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови.

Подальша інтеграція mediaційних механізмів у політичні й адміністративні процеси відкриває можливості для підвищення ефективності реалізації стратегії відбудови. Важливо, що поява програм політичної mediaції при державних інституціях, органах місцевого самоврядування та громадських об'єднаннях створює практичне підґрунтя для врегулювання конфліктів інтересів під час розподілу ресурсів, ухвалення рішень чи відновлення зруйнованих громад. Розширення таких ініціатив сприятиме формуванню сталої практики політичного діалогу та партнерства між владою, громадянським суспільством і бізнесом.

Не менш важливим напрямом є створення регіональних платформ та центрів політичної mediaції, що забезпечуватимуть комунікацію між представниками центральної влади, місцевих громад та міжнародних партнерів. Особливої уваги потребують регіони, що найбільше постраждали від бойових дій, де зберігається високий конфліктний потенціал. Розбудова мережі таких центрів дасть змогу не лише підтримати стабільність, а й закласти основи для довгострокової суспільної злагоди.

Таблиця 2

## Вплив політичної mediaції на стабілізацію соціальних та політичних відносин у сучасній Україні

| Тип конфлікту (спору)                                    | Приклади ситуацій / характер конфлікту                                                                           | Роль політичної mediaції у зміцненні національної єдності                                           |
|----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Парламентські конфлікти                                  | Розбіжності між політичними фракціями щодо ухвалення рішень у сфері безпеки, відбудови та соціальної політики    | Сприяє пошуку компромісів між політичними силами, формуванню спільних стратегічних рішень           |
| Виборчі конфлікти                                        | Порушення виборчого процесу, маніпуляції, оскарження результатів виборів у воєнний або післявоєнний період       | Забезпечує прозорість, легітимність виборів і змінює довіру громадян до інститутів влади            |
| Громадсько-політичні протести                            | Мітинги, акції протесту щодо соціальної чи військової політики держави                                           | Посередництво сприяє зміні конфронтації на формат діалогу, запобігає ескалації насильства           |
| Міжрегіональні суперечності                              | Розбіжності між громадами щодо пріоритетів відбудови, розподілення ресурсів або політичного представництва       | Підтримує єдність держави, зменшує регіональні напруження                                           |
| Міжетнічні конфлікти                                     | Напруженість між представниками різних національних груп у громадах, що постраждали від військових дій           | Забезпечує міжкультурний діалог і сприяє толерантності                                              |
| Міжконфесійні суперечності                               | Суперечності між релігійними громадами щодо використання храмів, участі у волонтерських чи гуманітарних проєктах | Сприяє взаємоповазі та збереженню духовної єдності суспільства                                      |
| Взаємини між владою та громадськістю                     | Недовіра до органів влади, критика рішень щодо мобілізації, відбудови, соціальної підтримки                      | Формує комунікаційний міст між державними структурами та громадянським суспільством                 |
| Конфлікти в громадах, що пережили окупацію               | Суперечки щодо колабораціонізму, ставлення до військових подій, відновлення місцевого самоврядування             | Допомагає досягти порозуміння, сприяє процесам примирення та соціальної інтеграції на рівні громади |
| Політичні конфлікти у середовищі лідерів думок та партій | Суперечності між представниками політичних рухів, громадських ініціатив і волонтерських об'єднань                | Сприяє узгодженню стратегічних позицій і спільній роботі задля післявоєнного відновлення країни     |

Джерело: складено автором

Важливими чинниками успіху є професійна підготовка політичних медіаторів, формування етичних стандартів і впровадження відповідних навчальних програм у систему державного управління. Паралельно необхідно вдосконалювати нормативно-правову базу, що регламентує процедури медіації в політичних процесах, визначає статус медіатора, гарантії виконання угод і механізми громадського контролю.

Інтеграція цифрових технологій, зокрема створення онлайн-платформ для здійснення політичної медіації, відкриває нові можливості залучення широких верств населення до обговорення рішень, що стосуються відбудови. Це сприятиме підвищенню прозорості, зміцненню довіри до влади та формуванню інклюзивної моделі управління.

Отже, майбутнє політичної медіації в Україні є перспективним і стратегічно значущим для забезпечення ефективної післявоєнної відбудови. Підвищення громадської обізнаності, формування інституційної підтримки, професійна підготовка медіаторів, розвиток законодавчої бази та впровадження технологічних інновацій створюють умови для того, щоб політична медіація стала основним інструментом стабілізації, відновлення довіри та побудови демократичної держави нового типу.

### Література

- Басова І. Медіація в умовах воєнного стану. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. 2024. № 2 (70). С. 5–9. DOI: <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2024.2.1>.
- Варивода М., Романь Н. Політична медіація (політичне посередництво). *Communication as a factor of transparency of social interaction: psychological, historical, legal, economic and political dimensions. New realities in the conditions of war and in the post-war perspective* / eds. J. Mrozek, O. Koval, M., Radziłowicz. Olsztyn: Elk, 2024. P. 213–222. URL: [https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/52813/1/Monograph\\_Conference\\_Ukraine\\_Ternopil\\_WUNU\\_2024.pdf#page=214](https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/52813/1/Monograph_Conference_Ukraine_Ternopil_WUNU_2024.pdf#page=214).
- Волошин В.Г., Мустафаєва У.С. Медіації як спосіб профілактики конфліктів у сфері публічного управління. *Public Administration and Regional Development*. 2021. № 3. Р. 599–621.
- Калашкінська М.В. Медіація як метод вирішення політичних конфліктів: перспективи для України. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 30 квітня 2024 р.). Одеса, 2024. С. 39–42.
- Кармаза О. Медіація та переговори як альтернативні способи вирішення спорів. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 13–18. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.5.02>.
- Лікарчук Д.С. Медіація як спосіб врегулювання політичних конфліктів. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2021. № 8. С. 50–61. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.8.2021.249009>.
- Лисий В.В., Іваній О.М. Теоретико-методологічні підстави дослідження медіації в публічному управлінні. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2024. № 4. С. 44–50. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2024-4-6>.
- Патлашинська І. До питання ролі політичної медіації у вирішенні воєнних конфліктів: досвід для України. *Вісник Львівського університету*. 2022. № 42. С. 298–303. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.39>.
- Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
- Розумна М. Актуальні проблеми та перспективи розвитку альтернативних способів урегулювання спорів в Україні: онлайн-медіація та посередництво. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С. 147–153. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.9.26>.
- Сегіна О.М., Антонова С.С. Інститут медіації в Україні як один із альтернативних механізмів врегулювання конфліктів у громадах мирним способом: проблеми та перспективи розвитку у період воєнного конфлікту. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2023. № 4. С. 320–330. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve4202328>.
- Француз А.Й., Зубко Д.В. Політична медіація в Україні. *Legal Bulletin*. 2022. № 4. С. 26–30. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2022-04-26-30>.
- Чепік-Трегубенко О. Медіація в умовах воєнного стану в Україні: сучасність та перспективні напрями дослідження. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 1 (132). С. 38–44. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2024-5-6>.
- Цейтліна А.О. Запровадження медіації як механізму врегулювання конфліктів унаслідок військових подій на сході України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2021. Т. 32 (71). № 5. С. 37–41. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2021.5/07>.
- Шмаленко Ю., Єнін, М., Мельник, Л. Інституціоналізація медіації в Україні: ключові етапи, сучасний стан та перспективи. *Соціологічні студії*. 2023. № 2 (23). С. 6–17. DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2023-02-11-11>.

### Анотація

**Примаков К. Ю.** Політична медіація як дієвий інструмент вирішення конфліктів у публічній сфері сучасної України. – Стаття.

В умовах воєнного часу та післявоєнної відбудови українського суспільства особливої актуальності набуває переосмислення публічної політики крізь призму людиноцентризму, що зумовлює потребу в подальшому поширенні практик медіації. Держава, що визнає людину найвищою соціальною цінністю,

зобов'язана формувати свої інститути та політичні практики на засадах соціальної справедливості, довіри й поваги до гідності громадянина.

Метою статті є розкриття особливостей вирішення конфліктів у публічно-політичній сфері сучасної України засобами політичної медіації.

З'ясовано, що сучасний стан медіації в Україні демонструє значні досягнення, зокрема, медіація ефективно застосовується в урегулюванні сімейних спорів, захисті прав споживачів та трудових конфліктах. Майбутнє медіації в Україні є перспективним завдяки активним зусиллям із підвищення її значущості та інтеграції в правову систему й суспільну практику. Доведено, що в політичній сфері медіація сприяє формуванню культури діалогу, запобіганню конфліктам і зміцненню національної єдності. Політична медіація сприяє налагодженню комунікації між протилежними політичними силами, запобігає загостренню протистояння, формує основу для досягнення консенсусу та стабільності. Наголошується, що сучасний процес політичної медіації характеризується високою гнучкістю та здатністю адаптуватися до особливих потреб і обставин конфлікту, а це передбачає можливість застосування різноманітних методів і практик для досягнення домовленостей, що підвищує шанси на успішне врегулювання конфлікту. Показано, що політична медіація відрізняється від інших видів посередництва особливою складністю та високими вимогами до учасників; вона передбачає не лише вирішення конфліктів, а й формування стабільних відносин між сторонами під впливом значного соціального та політичного тиску. Виділено типи конфліктів (спорів), для вирішення яких можуть бути застосовані інструменти політичної медіації. Йдеться про парламентські конфлікти, виборчі конфлікти, громадсько-політичні протести, міжрегіональні суперечності, міжетнічні конфлікти, міжконфесійні суперечності, взаємини між владою та громадськістю, конфлікти в громадах, що пережили окупацію, політичні конфлікти у середовищі лідерів думок та партій.

**Ключові слова:** політичне посередництво, політичні конфлікти, консенсус, довіра, політичний діалог, медіаційний процес.

### Summary

**Prymakov K. Yu.** Political mediation as an effective tool for resolving conflicts in the public sphere of modern Ukraine. – Article.

In conditions of wartime and post-war reconstruction of Ukrainian society, rethinking public policy through the lens of human-centeredness becomes particularly relevant, which necessitates the further spread of mediation practices. A state that recognizes the individual as the highest social value is obliged to shape its institutions and political practices based on social justice, trust, and respect for the dignity of citizens.

The purpose of the article is to reveal the features of conflict resolution in the public-political sphere of contemporary Ukraine through the means of political mediation.

It has been found that the current state of mediation in Ukraine demonstrates significant achievements. In particular, mediation is effectively applied in resolving family disputes, protecting consumer rights, and labor conflicts. The future of mediation in Ukraine is promising due to active efforts to enhance its importance and integrate it into the legal system and societal practice. It has been proven that in the political sphere, mediation contributes to the formation of a dialogue culture, conflict prevention, and the strengthening of national unity. Political mediation facilitates communication between opposing political forces, prevents the escalation of confrontation, and forms a basis for achieving consensus and stability. It is emphasized that the modern process of political mediation is characterized by high flexibility and the ability to adapt to the specific needs and circumstances of the conflict, which implies the possibility of using various methods and practices to reach agreements, thereby increasing the chances of successful conflict resolution. It is shown that political mediation differs from other types of mediation by its particular complexity and high demands on participants; it involves not only resolving conflicts but also forming stable relationships between parties under significant social and political pressure. The types of conflicts (disputes) for which political mediation tools can be applied are highlighted. These include parliamentary conflicts, electoral conflicts, socio-political protests, interregional disputes, interethnic conflicts, interconfessional disagreements, relations between authorities and the public, conflicts in communities that have experienced occupation, political conflicts among opinion leaders and parties.

**Key words:** political mediation, political conflicts, consensus, trust, political dialogue, mediation process.

Дата надходження статті: 12.10.2025

Дата прийняття статті: 29.10.2025

Опубліковано: 15.12.2025